

Jess G. Berthelsens 1. maj-tale

Taler

Jess G. Berthelsen
Forbundsformand for SIK

Dato

1. maj 2018

Sted

Nuuk, Grønland

Omstændigheder

Sulinermik Inuutissarsiuteqartut Kattuffiat, *SIK*, Grønlands største lønmodtagerorganisation, dannet i 1956 under navnet *Grønlands Arbejder Sammenslutning (GAS)*.

Læs om SIK på lex.dk

Sulisartut ataqqinartut, nunarsuarmi sulisartut ulluanni ullorsiornissinni tamassi pilluangaaritsi.

Pinngitsoorusunngilagulli Inatsisartunut qineqqusaarsimasut aammalu qinigaasut periarfissaq manna iluatsillugu pilluaqqussallugit. Ilissimi sassarsimavusi nunarput inuilu sullikkusullugit, sumilluunniit partiimit aallaaveqaralarussi.

Ukiormanna sulisartut ulluanni sammerusuppara ukiuni kingullerni annertujartuinnartumik nunanit allanit sulisussanik tikisitsisariaqartarneq.

Kingullertigut allaat siusinnerusukkut tikisitanit suliffigineqartarsimanngitsuni, tassa aalisakkerivinni, nunarsuup illuatungaaninngaanniit tikisitsisoqartalerpoq. Tassa kineseridik. Illoqarfinni pineqartuni aammalu nunaqarfinni illoqarfinnilu taakkununga qanittuni ilaatigut suliffissaaleqisoqaralarpoq.

Tassami assersuutigalugu Maniitsumi eqqaanilu taamaasinerani suliffissaaleqisutut 200-t nalunaarsorneqarsimapput taamaasilluni aperisariaqalerluni: Qanoq ililluni akilersinnaava nunarsuup illuatungaaninngaanniit tikisitsinissaq, uffa illoqarfimmi qanigisaanilu aningaasat ikinniararsuit atorlugit sulisussanik pissarsisoqarsinnaagalarpoq?

Ukiut qulit kingumut qiviarutta aalisakkeriviit ammasarneri aalaakkaasimanngillat, tassa uneqattaartuartarsimapput. Sulisut

angerlartinneqaannartarneri assut akulikissimapput, tamannalu soorunami sulisartunut assut kipiluttunartarsimavoq. Kisianni qujanartumik ukiuni kingullerni fabrikkit ingerlanneqarnerat eqqarsaatigalugu assut pitsanngoriaaallassimavoq allaat ingerlaneri imak aalaakkaatigilersimapput, massakkut sulisussanik amigaateqartarlutik.

Taamaariarmat sulisartut assut upissunneqartarput, sulisussaaleqisarnermut pisuutinneqarlutik. Takorluulaariarsiulli aamma sulisartunut qanoq kipiluttunartigisimassasoq suliartulaaginnarlutik angerlartinneqaannartaramik, suliassaqaqnginnaminngooq.

Taamaattumik aalisakkeriviit suliffigissallugit kajumerineqartarsimanngillat. Qularutiginnigilarali sulisartut takusinnaalerunikku aalisakkeriviit uneqattaaratik ingerlaannartut, taava aamma suliffigissallugit orniginerulissavaat.

Taamatulliuna inuiaqatigiittut killinnerput sumik aallaaveqartoq?

Sumiiffiit ilaanni sulisussanik amigaateqarput, sumiiffillu ilaanni suliffissaaleqinerujussuaqarpoq. Allaammi nunaqarfiit ilaanni suliffissaaleqinerup 40 % pallittarpai. Taannaannaangilarli: Sumiiffiit ilaanni inissiarpassuit matuinnarneqarsimapput, uffa ilaatigut maani Nuummi ilaasortavut ukiuni 15-ini utaqqisariaqartartut initaarniarlutik. Takorloorsiuk qanoq inummumut kipiluttunartigisinnaasoq taamak sivisutigisumik initaarnissamut utaqqisariaqarluni, kipiluttunnaannaranili inummumut qanoq sequitseritigisinnaatigisoq inissaqartitaanani – allaammi ilaqtariit avissaartinneqarnerannik kinguneqarsinnaasarluni.

Aap, inuiattut aaqqissuussaanerput pimoorullugu qiviartariaqalerparput. Tassami sumiiffiit ilaanni suliffissaaleqinerujussuaq aammalu sumiiffiit ilaanni inissaaleqinerujussuaq inuiattut aaqqissuussaanitsinnik ilaatigut pissuteqarpoq. Tamannalu nuanniikkaluarpalluunniit pinngitsoornagu maannakkut eqqartortariaqalerparput.

—

Mannakkut kommunerujussuannortut tamarmik siunniuppaat sumiiffinni inerisaaniarlutik. Aamma tamanna pissusissamisoorpoq, tamannalu

imminermini tupinnanngilaq. Siunniuppaat suliffeqarfinnik pilersitsinermikkut kommuniminni innuttaasut amerlissasut, taamaasillutimmi aamma akileraarsinnaasut amerlissammata.

Taamaattoq ataatsimik maani nunatsinni ajornartorsiuteqarpugut, tassalu amerliartorata ikiliartoratta.

Pivusoq unaavoq Nuummut nuttarneq suli annertusiartortoq. Ukiuni kingullerni qulini Nuummut nuuttartut agguaqatigiissillugit ukiumut 250-it missaaniipput, tassani ilaareerlutik toqukkut qimaguttut aammalu inunngortut. Nuummullu nuttarneq taamatut ingerlaannassappat 2030-mi maani tassani innuttaasut 21.000-inngorsimassapput imaappoq 3.000-inik amerleriarsimassaagut, maannakkummi 18.000-it angoreeratsigit.

Taava apeqqutaalersoq unaavoq: inuit sumut nuussagamik? Ukiup 2030-p tungaanut inuit nuuttussat 3.000-it suminngaaniissappat – Ilulissaniit ? Aasianniit ? Sisimiuniit ? Imaluunniit Qaqortumiit ? Allatut oqaatigalugu: Kommunit innuttaasa amerlissutissaat suminngaanniit aaniarpavut ? Tassalu taannarpiaq aamma sulisoqarniarnermut tunngatillugu annertuumik attuivoq.

Sanaartorneq annertooq Nuummi ukiuni tulliuuttuni ingerlanneqartussaavoq. Tassalumi ilisimasakka naapertorlugit maannakkut sinerissami sanasutut ilinniarsimasut pingasuinnaat suliffissaaleqillutik – piumagunillu imaasiinnarlutik Nuummi suliffissarsisinnaagaluarlutik. Taavami Ilulissani sanaartorneq aallarnisarneqassappat taava kikkut sulissappat, naak sanasussavut?

Tassa nunami maani arlaatigut ataqatigiissaarisoqartariaqarpoq. Apeqqutaalerporlu nunarput tamaat qinikkavut politikerit suniarnersut. Qinerseqqammerpugut, aammalu qineqqusaarnermi sumi tamani tusaavavut ilungersuuteqarusuttut sumi tamani inerisaaniarlutik. Tamannalumi aamma imminermini ikkarnaateqanngilaq.

Kisiannili taanna uteqqissavara, aamma uteqattaartuassavara: Politikerit nuna tamakkerlugu qinikkavut sapiissuseqartariaqarput nunarput ukiut 30-it qangiuppata qanoq isikkoqartinniarnarlugu aalajangersaassallutik. Ullumikkutummi taamatut ingerlaannarniarutta pisullu isiginngitsuusaaginnarlugit, taava ernummatigaara sumiiffiit ilaanni sulisussanik annertujartuinnartumik amigaateqalissasugut, sumiiffiillu ilaanni

annertunerujartuinnartumik inissaaleqineq atuutilissasoq, naak sumiiffiit
ilaanni inissiarpassuit matoraannalersimasut inussaqsaratik.

Immaqa piffissanngorpoq oqassalluni sumiiffinni tamani assigiimmik
ineriartortitsiniarneq ajornakusuulersimasoq. Peqqinnissaqsarfiimmi
qiviaannarutsigu sumiiffiit ilaanni nakorsanik, peqqissaasunik il.il.
pissarsiniarneq ajornakusuulersimavoq. Kisianni aana qularnanngitsoq:
Maannakkut nunarput ataatsimut tamaat isigalugu qinikkavut
aaliangersaaniangippata immaqa illoqsarfiit pingasut kisimik aajugaassapput –
sinnerilu ajorsarlutik !

—

Qinikkatta ilaat sulisut ilaannut aalajangersimasunik ilinniagalinnut
aningaasarsiaannik qaffaaniarlutik neriorsueqattaartaarput – aammalumi
qineqqusaarnermi tamanna nipi tusaavarput. Allaallummi
Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoq siorna tusaavarput neriorsuisoq
perorsaasut annerusumik aningaasarsialerniarlugit.

Ok, ajunngilaq, takorloortigu tamanna piviusunngortinneqartoq, kikkullu
tamarmik perorsaasunngornialersut. Taavami kikkut sanasuussappat, kikkut
ruujorilerissappat, kikkut qalipaasuussappat, kikkut utoqqaat angerlarsimaffiini
sulissappat ?

Illuatungaartigut ilisimallugulu nalunngilarput aalisakkerivinni sulisussanik
sumiiffiit ilaanni amigaateqaleriartuinnartugut. Ullumannalu tikillugu
politikerimik ataasiinnarmilluunniit oqariartortumik tusaanngilanga fabrikkini
sulisut aningaasarsiaat qaffanneqsartariaqsartut tassani sulisussanik
amigaateqsaratta – uffalu taakkuusut maani nunami napatitsisut,
aalisakkerivinnimi sulisoqsanngippat perorsaasut allallu
aningaasarsiasaqsanngillat. Takuneqsarsinnaavortaaq aalisartut aningaasarsiaat
annertoorujussuarmik qaffasimasut, SIK-lu isumaqsarpoq pissusissamisuuksasoq
iluanaarutit ilaannik aamma sulisartut illuartitsivigissallugit.

Taamaammat nassuerutiginiartigu qanorluunniit ilioraluarutta inuianniguit
taakkuinnaalluta, sulisinnaasullu eqqsarsaatigalugit kisitsisit qanorluunniit
mumeqsattaartigaluarutsigit taakkuinnaasut.

Taamaattumik piffissanngorsorinarpoq oqaluuserissallugu nunatsinni ilinniartitaaneq qanoq aaqqissuunneqassanersoq.

Soorunami ajunngilluinnarpoq nunani tamalaani standardit aallaavigalugit ilinniartinni sumi tamani ilinniartitsiniarneq, nunarsuarmigooq sumi tamani sulisinnaallutillu unammisinnaaniassammata.

Kisianni ila maani ilinniartitavut sumut tamanut tamaanga suliartortinniarlugit ilinniartitsiniangilagut. Maaniuna sulisussatut ilinniartinniarivut.

Taamaattumik aamma assersuutigalugu inissianik sanartortitseriaaserput aaqqissuuttariaqalinnginnerparput maani pisinnasavut naaperlugit. Tassani aamma eqqarsaatigaara illunik titartaasartut maani nunatsinni nunaqavissut pissutsinillu ilisimaarinnilluartut peqatigalugit aaqqissussisinnaaneq.

Imatulli paasineqassanngilaq pitsaassuseq appariartinneqassasoq. Aamma imatut paasineqassanngilaq meeqqat atuarfianni ilinniartitseriaaseq aappartinneqassasoq. Minnerunngitsumillu imatut paasineqassanngilaq oqaatsinik allanik ilinniarnissaq millisaaffigineqassasoq. Kisianni una pivara nunatsinni amerlassutitsinnut naleqquttumik aaqqissuussinissaq.

Kiisalu tikinngitsoorusunngilara soraarnerussutisiaqalernissamut aaqqissuussineq kingulleq. Tassami ilaatigut pinngitsoorani soraarnerussutisiassanut katersisuussaataitanermik aaqqiisoqarpoq, tamannalu imminnermini ajunngilluinnarpoq.

Taamaattoq isumaqarpunga maani soraarnerussutisiassanik suliaqareersunik qaninnerusumik suleqateqarluni aaqqissuunneqarsimasinnaagaluartoq. Ilaatigut pivara Grønlandsbankenip pilersitaa ”Qimatut” atorlugu maannakkut aaqqissuussisoqarnera. Soorunami tamanna aningaaseriviup iluatigissaqaa aningaasarsiutigissagamiuk. Sinneqartoorutimmi inunnut ataasiakkaannut piginnittunut tunniunneqartussaapput, taakkualu iluanaarutigisussaavaat.

Kisianni uagut soraarnerussutisiassanik aningaasaateqarfitta SISA-p aaqqissuussinera imaappoq iluanaarutit ilaasortanut tamanut agguanneqartussaallutik. Taamatullu iliortoqartarpoq.

Taannaannaanngilaq. Soraarnerussutisiassanik aningaasaateqarfik alla, ”PFA

Soraarneq”, matunialermat inatsisitigut periarfissiisoqarpoq kalaallit maani najugaqartut katersaat uagut tamatta akileraarutitigut akileeqataaffiginikuusavut Danmarkimut nuunneqarsinnaasut, taamatullu iliortoqarpoq. Danmarkimullu nuussisoqarneratigut aningaasat isertinneqartut mittarfiliortitsinermut atorneqartussatut siunniunneqarput, tassanilu ilaatigut naatsorsuutigineqarsimavoq 250 mio. kr.-iniit 400 mio. kr-it pallillugit landskarsimut nakkartinneqassasut.

Arraa! Ukiuni makkunani alla nipiginngilarput namminiilivinnissaq. Illuatungaatigullu aningaasarpassuit maanngaanniit anninneqarnissaat akueraarput. Taava qaqugu namminiilivissagatta ?

Pissusissamisoorpoq maani kattuffiit ”PFA Soraarneq”-mut ilaasortaasimasut aperissallugit aningaasarpassuit nunatsinniit anninneqarnissaat qanoq ilillutik akuersaarsinnaagaat, maani nunatsinniiginnartinneqarnerisigut piffissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu nunatsinnut iluaqutaanerussinnanerugaluartut. Naatsumik oqaatigalugu qarlinnut quineruvoq sivikitsumik kissassimaartitseriarluni sukkasuumik nillertittussaq – tassami ukiunut 30-inut isigaluni aningaasarpassuit landkarsip annaasussaammagit.

Soorunami Namminersorlutik Oqartussat ”PFA Soraarneq”-mi siulersuisunut ilaasortaataat Danmarkimut nuussinissamut unissaasimanaviannngilluaasarpoq, tassami Mittarfeqarfinnut atugassat isertikkusussaamikkat.

—

Naggataatigut ataqqinartut sulisartoqatikka ukiuni kingullerni upissunneqartaqaasi. Oqaatsit suugaluarnerput ilissinnut tusartinneqartarput maani oqaatigissallugit pissusissamisuunngilluinnartut.

Kisianni ataqqinartut sulisartoqatikka – maani nunami napatitsisuuvusi. Uppilersinneqassanngilasi sapertusi. Ilisimassavarsi nunami maani imaannaanngeqisumi pikkoreqalusi suliffisi aqqutigalugit napatitsisuugassi. Issittumi nuna manna ilaatigut naakkittaassinnaaqisoq sulisartunit silappaarissunit napatinneqarsinnaavoq.

Sulisartut ulluanni pilluaqqingaaritsi ullorsiorluarisilu.

Kilde

Manuskript tilsendt af taler

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

1. maj-tale, Fagbevægelsen

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/jess-g-berthelsens-1-maj-tale-2018>